

STATSMINISTER GRO HARLEM BRUNDTLAND

INNLEDNING REPRESENTANTSKAPSMØTE - OSLO ARBEIDERPARTI
SAMFUNNSSALEN, 13. DESEMBER 1994

Etter EU-avstemningen - hva nå?

Om den politiske situasjon etter EU-valget.

Partifeller!

Folkeavstemningene i Norden gav som resultat at Finland og Sverige går med i EU, men at Norge ikke blir medlem. Vi har ikke lagt skjul på at det resultatet var en skuffelse.

Arbeiderpartiet har hele tiden understreket at vi ville følge det rådet folket gav enten det ble et ja eller et nei. Slik vi la opp hele denne debatten ble den også en avstemning for eller mot medlemskap i EU. Det var ikke en avstemning om hvilken Regjering Norge skulle ha eller om den politiske kursen her hjemme.

Hele tiden har vi visst at det var to forskjellige syn på EU-saken i partiet. Begge syn slapp til i debatten - begge syn er blitt respektert, selv om et klart flertall anbefalte et ja.

Valgundersøkelser viser at 2/3 av Arbeiderpartiets velgere stemte ja. Det er klart høyere enn det sosialdemokratene i Sverige oppnådde, men så har vi på vår side borgerlige sentrumpartier som stod på en entydig nei-kurs. Slik var det ikke i Sverige.

Vi har gjort en bra jobb når det gjelder innsatsen for å overbevise egne velgere. Og det burde i alle fall få andre til å gå litt mer forsiktig i dørene. Når enkelte Høyre-talsmenn nå kritiserer Arbeiderpartiet, bør de ikke glemme at det bare var en håndfull stemmer på Høyres landsmøte som gikk mot medlemskap, mens det viser seg at rundt 20 prosent av partiets egne velgere stemte mot medlemskap i folkeavstemningen.

Jeg vil takke alle dere som har vært med under denne lange prosessen. Noen har grunn for å glede seg mer over resultatet enn andre. Slik er det i valg. Slik er demokratiet. Det er flertallet som bestemmer. Men ingen har grunn til å henge med hodet. Vi skal respektere resultatet, og jobbe videre ut frå våre ideer og visjoner. Et nei til EU-medlemskap var ikke et nei til internasjonalt samarbeid - det var ikke et nei til at Norge skal delta i forpliktende samarbeid i Europa.

Vi kan glede oss over de meningsmålingene vi har sett de siste dagene. Gjennom EU-kampanjen har vi fått mange nye velgere. Vi har fått dem fra

SV og Høyre - nå får vi trolig velgere tilbake også fra Senterpartiet. Det gir oss som parti et godt grunnlag for arbeidet framover - til det viktige kommunevalget til neste år og til de viktige debattene vi skal ha i partiet de nærmeste åra.

Vi må smi mens jernet er varmt. Vi må fortsatt aktivisere våre medlemmer, trekke dem aktivt med i det politiske arbeidet, og vi må få flere av våre mange venner til også å bli medlemmer.

Etter folkeavstemningen om EU er det et viktig utgangspunkt at de oppgavene vi står overfor, både nasjonalt og internasjonalt, ikke er endret. Men rammen for å løse dem er blitt annerledes. Vi sa klart fra foran avstemningen at det ville bli forandringer både ved et ja og ved eit nei til medlemskap.

Og nei ville ikke bety at alt ble som før. Vi sa at et nei ville gjøre det mer krevende å nå våre mål. Nå står Norge alene utenfor det mest omfattende politiske samarbeidet i Europa. Det er en helt ny situasjon som vi ikke har erfaring med.

Hva er så oppgavene:

- Norsk økonomi og velferd er like avhengig av de internasjonale avtaler og rammebetingelser som før.
- Norske arbeidsplasser og bedrifter er avhengig av at vi har samme spilleregler som andre land.
- Våre nærområder i nord møter de samme utfordringer fra de enorme miljøproblemene i Nordvest-Russland.
- Sikkerhetspolitisk skal vi ivareta våre interesser i et Europa som tar større ansvar for egen sikkerhet, og der NATO og EU nå møtes i Russlands nordvestlige hjørne.

Fortsatt er det like nære bånd mellom det vi får til hjemme, og det vi får til ute. Vi er fortsatt avhengige av en trygg ramme rundt Norge bygget på nære politiske forbindelser og avtaler med andre land som vi kan stole på.

Hovedutfordringen for Arbeiderpartiet er å skaffe arbeid til alle og sikre velferden. Det blir stadig flere som søker seg arbeid i et arbeidsliv som krever stadig større kvalifikasjoner og kunnskaper. Og oppgavene i velferdspolitikken blir jo ikke mindre. Vi får et voksende antall eldre - vi må skaffe rom for større pensjonsutbetalinger og mer til omsorgsoppgavene. Vi ønsker å kunne utnytte de mulighetene medisinske framskritt gir til å gjøre livet lettere for mange. Vi er heller ikke i mål når det gjelder barnehageutbyggingen.

Jeg vil advare dem som med bakgrunn i stigende aksjekurser og lavere pengemarkedsrenter, sier at det var jo ikke så farlig med et nei likevel - det går jo så bra. Det er kortsynt. Dette sier ingenting om de langsiktige utfordringene etter oljealderen. På tross av fallende pengemarkedsrenter og på tross av vår sterke økonomi, ligger det norske rentenivået over

gjennomsnittsnivået i EU. Det kan vi ikke leve med over tid. Da taper vi fort investeringer, og vi får et høyere kostnadsnivå enn andre.

Vi må fortsatt legge et langsiktig perspektiv til grunn for alt vi gjør. Fordi vi nå ser resultatene av det vi har stått sammen om siden 1986, blir det minst like krevende å holde stø kurs.

Den økonomiske politikken har gitt betydelige resultater. Og la det være sagt med en gang: Arbeidet for å holde en lav pris- og kostandsvekst i nært samarbeid med fagbevegelsen - arbeidet for å gjøre norske bedrifter sterke nok til å møte en økende konkurranse - er ikke hverken NHO-politikk eller høyre-politikk. Det er tvert om en politikk som gir et nødvendig grunnlag for å føre den solidaritetspolitikken vi ønsker. En politikk for rettferdig fordeling, større velferd og lavere ledighet.

Vi sa klart fra før folkeavstemningen; uten medlemskap blir jobben tyngre. Men vi skal gjøre den. Det handler om det korte perspektivet. Men det handler først og fremst om trygghet for Norge inn i neste århundre. Det er ikke minst det vi må være opptatt av.

Når vi nå tar fatt på en ny politisk arbeidsdag for Norge, så er det ikke investorer og kapitaleiere vi er bekymret for. Det er mulighetene for å utvikle arbeidsplassene og trygge velferden som opptar oss. Derfor er den tiltakspakken for næringslivet som vi la fram sist fredag helt nødvendig for å sikre at Norge ikke faller utenfor som et mindre gunstig investeringsalternativ enn andre land.

Arbeidet for å styrke norsk industri og næringsliv er en politisk oppgave vi må stå sammen om, enten vi til daglig arbeider ute i bedriftene eller innenfor offentlig sektor. Det å bedre rammevilkårene for deler av norsk næringsliv, står ikke i motsetning til arbeidet med å trygge velferdsstaten. Tvert om - uten levedyktige bedrifter som gir arbeidsplasser og overskudd og som betaler skatt, får vi heller ingen velferdsstat.

Men verdiene blir ikke bare skapt i private bedrifter - selvsagt ikke. Alle som arbeider, skaper verdier. For at samfunnet skal fungere er den ansatte på sykehuset, på skolen eller i barnehagen like viktig som produksjonsarbeideren på Kværner. Men den dagen Kværner ikke kan møte konkurransen fra utenlandske bedrifter, den dagen blir arbeidsplassene også på Aker sykehus mindre trygge.

Vi må aldri glemme at det er et skjebnefellesskap mellom industriarbeideren, helsearbeideren og pensjonisten. Sammenliknet med de fleste andre land har vi gode økonomiske tider. Men utsiktene er usikre. På terskelen til neste århundre, må vi styrke industrien og arbeidsplassene i Fastlands-Norge for å sikre sysselsetting og velferd på lengre sikt.

Kampen for den fulle sysselsetting og for alles rett til arbeid, utdanning og opplæring er vårt fremste mål. Utviklingen både her hjemme og i andre land viser at dette er svært krevende mål, som vi ikke når bare gjennom fine målsettinger og god vilje. Vi må sikre arbeid til alle og samtidig ta

hensyn til miljøet, til naturressursene og til de kommende generasjoner. Dette gjør at målet om full sysselsetting er enda mer krevende i dag en for noen år siden. For vi skal også ta ansvaret for en utvikling som er bærekraftig.

At det nå går bedre med sysselsettingen er ikke noe argument for å ta hvilepause i kampen mot ledigheten. Den må videre ned. Men vi må samtidig erkjenne at for hver person vi klarer å flytte ut av ledighetskøen og inn i arbeidslivet, desto mer krevende blir det å flytte den neste.

Dette henger sammen med hvordan ledigheten er sammensatt. Vi vet at vekst i sysselsettingen ikke gir samme nedgang i ledigheten. Det er ikke alltid de ledige personene som tar de ledige jobbene. Dette er den sterkeste begrunnelsen for arbeidsmarkedstiltak og for opplæring. Derfor reduserer vi ikke arbeidsmarkedstiltakene i takt med bedringen på arbeidsmarkedet. Tiltakene vil være på et høyt nivå også til neste år. Arbeidsmarkedstiltak er ikke eneste løsningen på ledighetsproblemet, men det er en helt nødvendig del for å få dem som sterkest blir berørt av ledigheten inn i arbeidslivet.

Mange av dere er naturlig nok opptatt av kommuneøkonomi, fordi den er viktig både for sysselsetting og velferd. Og vi satser på kommunene. I løpet av de 10 siste åra er antall sysselsatte i kommunene økt med 1/3 eller 117.000 personer. Det er nesten like mange som det er innbyggere i Trondheim by! Og vi kommer ikke til å stoppe der. Jeg kan ikke si at om nye 10 år vil veksten bli like stor som antall innbyggere i Oslo by, men det vil bli en betydelig vekst om det blir Arbeiderpartiet som får bestemme.

Regjeringen la som nevnt sist fredag fram et endelig budsjettforslag for 1995. I tråd med det vi sa før folkeavstemningen, er det foreslått tiltak for å bedre bedriftenes betingelser. Vi foreslår bl.a. lavere investeringsavgift, lavere portoutgifter, mer til forskning, mer til fylkesveier og vi legger inn mer penger i Statens Nærings- og Distriktsutviklingsfond - SND.

Samtidig drar vi inn ekstra kjøpekraft, bl.a. ved en økning av satsen for merverdiavgift fra 22 til 23 prosent, slik at inntektene i statsbudsjettet styrkes. Det vil øke tilliten til norsk økonomi, slik at vi kan holde et så lavt rentenivå som mulig og unngå valutauro. Vi ser dette som en av de viktigste forutsetningene for å sikre at det investeres i nye arbeidsplasser i Norge.

At noen er kritiske til og bekymret for virkningene av momsøkningen, måtte vi regne med. Høyre-siden liker ikke skatter, samme hvor de rammer, og fagbevegelsen er naturlig nok opptatt av virkninger på inntektspolitikken. Mer forunderlig er det at SV har hevet kritiske røster mot forslaget. I den grad vekst i det private forbruket er et problem - det sier de i alle fall i SV - burde de jo støtte forslaget. Økt moms kan gi et lavere privat forbruk, samtidig som det styrker de offentlige finansene. Derfor håper jeg i det lengste at SV likevel vil se at det er en riktig linje vi her går inn for.

I salderingen av statsbudsjettet foreslår vi også å redusere det kommunale skatteøret for såkalt etterskuddspliktige. Noe av denne reduksjonen dras inn i statskassen, men størsteparten går tilbake til kommunesektoren; først og fremst til fylkene for å sikre innsatsen på sykehussektoren.

Det vi gjør på kommunesektoren betyr ikke at kommunene får mindre penger enn forutsatt. Kommunesektoren ventes å få nesten 1 milliard kroner i høyere inntekter i 1994 enn vi la til grunn så seint som for 2 måneder siden. Og for neste år blir inntektene - med de tiltakene som foreslås - omtrent som tidligere forutsatt. Kommunesektoren får altså mer, ikke mindre enn det som vi la opp til i nasjonalbudsjettet.

Fordelingspolitikken er viktig for Arbeiderpartiet. For oss er det et mål å sikre en rettferdig inntektsfordeling også etter at skatten er trukket. Einar Førde sa det på sin måte for noen år siden i en TV-debatt: "Det finst dei her i landet som lever som millionærer og betaler skatt som uteliggjarar". Jeg kan ikke garantere at det fortsatt ikke finnes slike, men det er ikke mange igjen av dem. De som skal betale skatt, de betaler skatt, selv om ikke alle setter like stor pris på det. Skattesystemet er radikalt endret fra det systemet vi hadde da vi tok over 1986. Vi har utvidet skattegrunnlagene, slik at en større del av inntektene kommer til beskatning. Vi har tettet smutthull og fjernet fradragssystemer som fungerte mest som fordeler for dem med høye inntekter og med muligheter for å drive skatteplanlegging. Vi har økt skattene på forbruk og forurensning og redusert skattene på inntekt.

Jeg vil dermed ikke påstå at det er helt utelukket å bli null-skatteyter, men det er blitt uendelig mye vanskeligere.

Vi har fått et skattesystem der folk i langt større grad enn tilfellet var på 70- og 80-tallet skatter etter evne, og ikke etter hvor flinke de er med å skaffe seg fradrag. Ikke minst er ordningen med rentefradrag sterkt forandret. Det er ikke lenger slik at stat og kommune betaler inntil 70 prosent av renteutgiftene for dem med de høyeste inntektene. Nå får alle samme skattefordel pr. krone. Nå gjelder det likt for alle uavhengig av hvor mye en tjener.

Rentepolitikken er også viktig for fordelingen. Høye renter kombinert med liberale fradragssystemer virket sterkt usosialt. Slik var det under jappe-tiden. Mange måtte betale opp mot 15 prosent for boliglån med pantsikring. Det var helt uholdbart. Det satte mange familier og bedrifter i en vanskelig situasjon. Mange - ikke minst i partiet og fagbevegelsen - var utålmodige og krevde radikale tiltak for å få ned renta.

Nå har vi fått ned renta. Det er tre hovedgrunner til det. Tilliten til norsk økonomi er sterk. Vi gjorde det som var helt nødvendig for å få norsk bankvesen på fote igjen. Også tilstrammingen i rentefradraget som i all hovedsak har berørt høyinnteksgruppene, har bidratt til lavere låne-etterspørsel. Med dette på plass blir det lettere å holde en lav rente framover.

Folkets nei ved folkeavstemningen var et nei til at Norge skulle bli medlem i den Europeiske Union. Det var ikke et nei til samarbeid med de europeiske landene. Tvert i mot. Talspersonene på nei-siden la vekt på det tette samarbeidsforholdet vi allerede har til EU-medlemmene. Ja, dette ble brukt som argument for at fullt medlemskap skulle være unødvendig.

Regjeringen og partiledelsen la på sin side vekt på at det ville være lettere for Norge å ivareta sine utenrikspolitiske og økonomiske interesser som fullt medlem av det europeiske samarbeidet. Nå har folket sagt nei, og det blir Regjeringens oppgave og ansvar å sikre et tettest mulig samarbeid med EU-landene for å ivareta Norges interesser best mulig.

Norge er det landet i verden som har de tetteste forbindelsene til EU selv om vi ikke er medlemmer - og vi er det landet som lever i det tetteste sjebnefellesskapet med EU-landene.

EU-samarbeidet deles gjerne inn i tre områder, eller søyler. I den første og mest omfattende søylen finner vi den økonomiske og monetære union, Romatraktaten, og hele det indre marked. Gjennom EØS-avtalen er Norge med i det indre markedet. EØS-avtalen forutsetter at EU og EFTA skal vedta nye EU-regler for det indre marked som EØS-regler. Vi har formelt sett en viss frihet. Men reelt er det slik at de andre ikke vil akseptere at Norge skal kunne velge og vrake, dersom reglene ikke fullt ut er slik vi kunne foretrukket. Skal vi beholde EØS-avtalen og tryggheten for våre bedrifter må vi regne med å følge de regler EU vedtar, og så får vi håpe på at vi få fram vårt syn underveis, men det blir tungt og krevende, når vi ikke er med der det skjer.

Den andre søylen er det utenriks- og sikkerhetspolitiske samarbeidet. Her stiller Norge i en særklasse blant ikke-medlemsland. Vi er med i NATO. Vi er med i VEU. Vi har aldri hatt et nærmere samarbeid med EU-landene enn vi hadde 27. november, og aldri har de vært mer viktige for oss. Vår sikkerhet er uløselig knyttet sammen med sikkerheten til våre europeiske allierte. Og det er i EU at de viktigste utenriks- og sikkerhetspolitiske diskusjonene nå foregår. Nå lukkes den døren. Og da må vi gjøre alt vi kan for at vi likevel kan bli hørt. Det er klart vi vil bruke de organene vi er med i og ha så nære kontakter vi kan med de enkelte EU-land.

Så selv om nå også Senterpartiet gir støtte til den linjen vi følger - de er jo nå for den assosieringsavtale vi har med VEU som de stemte imot i Stortinget, - og selv om SV i løpet av kampanjen begynte å forsvare medlemskapet i NATO - atskillige år for sent, - så har motstanden mot EU gjort vår utenrikspolitiske hverdag adskillig mer krevende.

Den tredje søylen i EU er justissamarbeidet. Også her er det i alle fall i Norges interesse at vi har et tettest mulig samarbeid med EU. Dessuten: med Sverige og Finland som EU-medlemmer, vil grensen mot Norge bli EUs yttergrense. Sammen med disse landene må vi sørge for at vår grense

ikke blir oppfattet som en sluse for ulovlig trafikk og handel inn til EU-området. Bare på denne måten kan vi sikre passfriheten og de åpne grensene mot våre nordiske naboland. Bare ved å søke etter et så nært samarbeid som mulig også på disse sentrale områdene kan vi legge det beste grunnlag for lavest mulig fartsdumper i samkvemmet på tvers av Norden.

Folkeavstemningens nei til norsk medlemskap i EU har altså ikke forandret det faktum at Norge og EU-landene på de fleste områder har felles interesser og at vi mer enn noen andre land er politisk knyttet til EU. Det blir mer krevende å nå fram. Det gjør det enda viktigere at vi bretter opp ermene og gjør et skikkelig arbeidsslag for Norge.

Vi sa fra i valgkampen; Norge har aldri før stått alene, derfor er det et nei som vil bety størst forandring. Det er der vi nå er. For folk flest er det ikke merkbart, for fortsatt krysser varer, tjenester, kapital og personer landegrensene. Fortsatt er miljøproblemene noe som bare kan løses felles og fortsatt trenger vi et sikkerhetsfellesskap med våre allierte i Europa.

Jeg vil peke på tre hovedoppgaver for vår Europa-politikk framover:

- Vi må ta vare på markedsadgangen for bedriftene våre gjennom EØS-avtalen.
- Vi må utnytte vår særstilling som medlem av EØS og NATO og assosiert medlem av Vestunionen og de lange tradisjonene med nordisk samarbeid til å få så omfattende og nære politiske samarbeidsforhold som mulig med EU og EU-landene.
- Og vi må gjøre det vi kan for å motvirke inntrykket av at Norge går sin egen vei.

Arbeidet med å tilpasse EØS-avtalen til den nye situasjonen er i full gang. Før folkeavstemningen la vi vekt på at EØS-avtalen blir et mer usikkert alternativ ved et norsk nei. Vi siktet ikke da først og fremst til reglene i markedet, men til holdbarheten av det samarbeidsopplegget mellom de to pilerene på EFTA og EU-siden. Lik utvikling av regler forutsetter uavhengige kontrollorganer og en uavhengig domstol. Det var vanskelig nok å få til dette selv da EFTA-pilaren besto av seks land.

For Norge og Island er det nå viktig å holde fast ved avtalen slik den framstår. Vårt mål vil være at EØS-avtalen kan fortsette å virke fra 1. januar. Vi må arbeide for å unngå endringer som krever ny godkjenning i medlemslandene på EU- og EFTA-siden. For vi må også huske på at Senterpartiet og SV har nok representanter på Stortinget til at de kan velte en ny avtale hvis det skulle kreve 3/4 flertall.

Selv om vi har EØS-avtalen vil Norge møte en lang rekke utfordringer alene i tiden framover. Den første oppgaven er å håndtere problemene som oppstår når norske fiskeprodukter om vel to uker møter toll ved grensen til Sverige og Finland. Vi kan ikke unngå at det skjer. Det vi kan håpe på er

kompensasjon og toll-lettelser. Vi har allerede tatt kontakt med EU-kommisjonen om dette. Men vi har ingen garantier. Det er dessuten helt vanlig - og innenfor internasjonale regelverk - at EU møter ønske om bedret adgang til markedet med tilsvarende krav om åpning av markedet for landbruksprodukter eller økt adgang til fiskeressurser. Vi kan ikke forvente bare åpne dører når vi kommer med våre krav.

Vi vil gjøre det vi kan for å fremme norske syn gjennom alle de kanaler EØS-avtalen åpner for oss, selv om mulighetene er begrenset med to vest-europeiske land på utsiden og alle de andre på innsiden. Vi må i større grad godta å leve med vedtak og regler som fattes i fora der vi selv ikke er med.

Og så bør vi ha dette klart for oss: Virkeligheten er ikke slik Senterpartiet og SV beskriver den - at vi kan velge og vrake i hvilke regler og vedtak vi vil følge. Våre bedrifters trygghet avhenger av forutsigbare rammebetingelser. Det må ikke oppstå usikkerhet om vi står ved våre forpliktelser i EØS. For vi kan ikke regne med at EU vil sitte og se på at vi skal plukke fra øverste hylle. Da kan ingen bli forbauset, hvis EU gjør bruk av sin rett til å sette deler av avtalen ut av funksjon. Det er det mottrekket som er etablert i selve EØS-avtalen - det er den vi må forholde oss til.

Norge vil fortsatt delta som en aktiv partner i det internasjonale samarbeidet - i de fora der vi er med. De som kjenner Norge, skal kjenne Norge igjen. Det blir mer krevende når vi blir stående alene utenfor det viktigste forum for utenrikspolitikk i Europa. For aktiv norsk deltakelse i andre fora kan ikke endre på denne nye virkeligheten selv om vi skal gjøre det vi kan for å motvikre det.

Fortsatt er NATO bærebjelken i vår sikkerhetspolitikk. Men også NATO er i omforming. Amerikanere og kanadiere trekker ut tropper - også fra Norge - og diskuterer sin egen framtidige rolle i Europa. De europeiske landene får et større ansvar for sin egen sikkerhet. Vår oppgave blir hele tiden å sikre at våre sikkerhetsinteresser deles av flere - slik at flere støtter oss når vi skulle trenge det.

I dag har land i Øst-Europa - fordi de er søkerland - løfter fra EU om mer omfattende møte- og kontaktvirksomhet enn Norge. Det er noe grunnleggende nytt for norsk utenrikspolitikk at vi formelt stiller bak Øst-Europa i den politiske kontakten med våre europeiske allierte.

Så vår neste oppgave er å etablere så mange politiske kanaler som mulig til EU-samarbeidet. Også den jobben er vi i gang med. I Budapest møtte Bjørn Tore og jeg en positiv holdning fra våre venner i EU. De vil holde dialogen åpen med Norge. Dette kom også til uttrykk i erklæringen fra møtet i Det europeiske råd på lørdag. Her sier de 15 EU-landene at de vil fortsette sitt samarbeid med landene innenfor EØS med sikte på å utvikle tettere politiske og økonomiske bånd med dem.

Nå vil det også være opp til oss å fylle disse intensjonene med innhold. Vi vil arbeide med EU-landene bilateralt, og med EU samlet. EØS-avtalen har

en klausul om politisk dialog, og denne vil vi gjøre det vi kan for å legge innhold i når vi overtar EFTA-formanskapet etter nyttår.

Thorbjørn Jagland og jeg møtte partilederne i det europeiske sosialistpartiet i Essen som også la vekt på å ha et nærmest mulig forhold til Norge. Nå blir det viktig for alle partier og organisasjoner i Norge å bruke de kontaktnettene de har i Europa. Vi vil trenge så mange kanaler inn mot EU-samarbeidet som mulig. Her er det ikke minst viktig at vi i Arbeiderpartiet og fagbevegelsen fører an.

Vi må legge særlig vekt på samarbeidet i Norden. Vi vet at dette blir en ny oppgave nå som de tre største nordiske landene har valgt samarbeid i EU. Det er her deres viktigste politiske dagsorden utformes, ikke i de nordiske organer. Det er en ny historisk situasjon i Norden når Sverige og Finland får nærmere politiske bånd til våre allierte i Europa enn Norge. Dette stiller nye krav til oss, også i Norden. Vi må alle gjøre det vi kan for å hindre at det vokser fram nye skillelinjer i det som i dag er Europas mest åpne region.

Norden er ikke bare utgangspunktet for samarbeidet mellom de nordiske land. I dag er det nordiske interesseområdet større enn Norden selv. Det omfatter alt det som skjer i EU. Og det omfatter utviklingen i Østersjø- og Barentsregionen. Her ligger norske kjerneinteresser. Derfor må vi fremdeles jobbe sammen med de nordiske landene. Men vi må også være forberedt på at deres oppmerksomhet mer og mer vil bli rettet mot det som skjer i EU. Det kan bli en utfordring for oss som jo står utenfor dette samarbeidet. Men det kan også by på nye muligheter og en egen innfallsport til EU-samarbeidet.

Vi har ikke råd til å la Europa gå i glemmeboken. Tvert i mot. Når vi nå har valgt å stå utenfor må vi arbeide enda hardere for å bli hørt og respektert. Det gjelder ikke bare Regjeringen. Det gjelder partisamarbeidet mellom de europeiske sosialdemokratiske partiene. Og det gjelder fagbevegelsen og miljøorganisasjoner, kommuner og deler av kulturlivet, bedrifter og næringsorganisasjoner. De siste årene har de opparbeidet seg et bredt kontaktnett i EU og medlemslandene. Vi er og blir en del av den europeiske samfunnsutviklingen som plasserer Norge midt i det europeiske interessefellesskapet.

Vi befinner oss i en overgangstid i internasjonal politikk. Tilvante mønstre er løst opp, nye blir lagt. Det har vi sett i Norden i 1994. Men overgangstiden endte ikke med vårt nei den 28. november. Fortsatt må vi ha evne til nytenkning. Den faktiske og gjensidige avhengighet binder vår framtid til resten av Europa, og binder Norge, Norden og det øvrige Europa til en internasjonal virkelighet og til en utvikling preget av økende gjensidig avhengighet.

Derfor har vi fortsatt vitale interesser knyttet til utviklingen i vår egen verdensdel. De som har ambisjoner for Norge mot et nytt århundre, må også ha ambisjoner for Europa. Det ansvaret må Arbeiderpartiet fortsatt være seg bevisst.